

Cimer Zsolt

zsolt.cimer@katasztrofavedelem.hu

Halász László

halasz.laszlo@zmne.hu

A KÉMIAI BIZTONSÁGI JOGSZABÁLYOK VÁLTOZÁSA, A CLP ÉS A SEVESO II. IRÁNYELV KAPCSOLATA

Absztrakt

A vegyi anyagok egységes osztályozására és címkézésére az ENSZ kidolgozta a Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS) szabályozást, amelyet Európai Parlament és az Európai Tanács 2008. december 16-án elfogadott, és a 1272/2008/EK rendelettel (CLP) az EU tagállamaira is kötelező érvényűvé tett. A CLP bevezetése miatt azon jogszabályok felülvizsgálata is szükségsszerű válik, amelyek valamilyen kapcsolatban állnak veszélyes anyagok jelenlegi osztályozási rendszerével. Ilyen jogszabály többek között „A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről” szóló 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet is, amelyben a veszélyes ipari üzemek azonosításának kritériumrendszere kötődik a veszélyes anyagok jelenlegi osztályozásához. A szerzők a cikkben bemutatják a 18/2006. (I.26.) Kormányrendeletet is érintő CLP-vel kapcsolatos legfontosabb ismereteket és változásokat.

The Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (GHS) Regulation for the uniform categorisation and labelling of the chemical agents was legislated by the UN which was accepted by the EU Parliament and EU Council in 16th December 2008. This Regulation is obligatory for the member states on the basis of the Council's Decree No. 1272/2008/EK (CLP). Because of the introduction of CLP it is necessary to review all of those regulations which are connected to the present categorization system of dangerous materials. One of these regulations is the Governmental Decree No. 18 in 2006 about the defence against the serious accidents of dangerous materials, in which the criterion system of the dangerous industrial firms' identification is attached to the present categorisation of the dangerous substances. In this article the author will present the most important knowledge and changes related to the CLP, which can affect the Governmental Decree No. 18/2006 (16/01).

Kulcsszavak: vegyi anyagok osztályozása, GHS, CLP, SEVESO II. Irányelv

BEVEZETÉS [1]

Az Európai Unióban 2009. január 20-án bevezetésre került a Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (továbbiakban: GHS), vagyis a Vegyi Anyagok Osztályozásának és Címkézésének Globálisan Harmonizált Rendszere, amely az ENSZ új veszélyes anyag besorolási rendszere. A GHS célja egy egységes rendszer kialakítása a világon a veszélyes anyagok és keverékek osztályozására, szabályozására és a címkézésére vonatkozóan, illetve az emberi egészség és a környezet magas szintű védelmének biztosítása, és a vegyi anyagok szabad mozgásának és kereskedelmének elősegítése világszerte.

A változás oka nem az, hogy a jelenlegi rendszer rossz vagy elavult, hanem az, hogy több országban, kontinensen, politikai vagy gazdasági szövetségen belül eltérően jelölik és osztályozzák a vegyi anyagokat. A jelölések elvében nem feltétlenül jelentős az eltérés, de egyazon veszélyt több esetben más – más szimbólummal jelölnék az anyag csomagolásán és címkéjén, több esetben eltérőek a minősítési kritériumok is. A cél tehát a veszélyek egyszerűsített és érthetőbb azonosítása a világ minden táján és harmonizált minősítési, értékelési rendszer kialakítása. Természetesen a globalizáció hatásait érezhetjük ebben az új szabályozásban is.

A GHS bevezetése a veszélyes anyagok jelenleg érvényes osztályozási rendszerét alapjaiban változtatja meg. Ugyanakkor a nemzetközi és hazai jogrendben számos olyan jogszabály van érvényben, amely kapcsolatban áll a veszélyes anyagok jelenlegi osztályozási rendszerével, többnyire valamilyen kritériumrendszerként hivatkozza meg azt. Ilyen jogszabály például „A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről” szóló 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet, közismert nevén a SEVESO II. Irányelv hazai adaptálása.

A 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet legfőbb célja, hogy széleskörű egységes szabályozással és ellenőrzéssel a veszélyes anyagot gyártó, tároló, felhasználó üzemekben az ipari balesetek számát csökkentse, és az ebből származó, a lakosságot érintő kockázatokat minimalizálja.

A 18/2006. (I.26.) Kormányrendelet a veszélyes anyagok jelenleg érvényes osztályozási rendszerét a veszélyes ipari üzem azonosításának kritériumrendszereként alkalmazza. Ugyanis a jogszabály hatálya alá tartozás a vállalat területén egyidőben jelenlévő veszélyes anyagoktól és azok tömegétől függ. A veszélyes anyagok osztályozási rendszerének megváltozása ezen okok miatt hatással lesz a veszélyes ipari üzemek körére, illetve az e körbe tartozó üzemek feladataira.

E közleményben egyrészt bemutatjuk a veszélyes anyagok jelenlegi és jövőbeni osztályozási rendszerét, másrészt a GHS-nek a SEVESO II. Irányelvbe történő adaptálásának következményeit, és a lehetséges gazdasági hatásait.

VESZÉLYES ANYAGOK OSZTÁLYOZÁSÁNAK KORÁBBI RENDSZERE [2]

A hazai jogrendben a veszélyes anyagok osztályozását „A kémiai biztonságról” szóló 2000. évi XXV. törvény szabályozza jelenleg. A jogszabály szerint veszélyesnek minősül az az anyag, illetve az a készítmény, amely az alábbi osztályok valamelyikébe besorolható:

- a.) Az anyagok és készítmények fizikai, fizikai-kémiai és kémiai tulajdonságai alapján, tűz- és robbanásveszélyesség szerinti osztályozása:
- aa.) robbanó anyagok és készítmények: az olyan folyékony, képlékeny, kocsonyás vagy szilárd anyagok és készítmények, amelyek a légköri oxigénnel vagy anélkül, gyors gázfejlődéssel járó hő-termelő reakcióra képesek, és amelyek adott kísérleti körülmények között, illetőleg nyomásra vagy hőre felrobbannak,
 - ab.) oxidáló anyagok és készítmények: azok az anyagok és készítmények, amelyek más, elsősorban gyúlékony anyagokkal érintkezve erősen hő-termelő reakciót adnak.
 - ac.) fokozottan tűzveszélyes anyagok és készítmények: azok a folyékony anyagok és készítmények, amelyeknek lobbanás- és forráspontja rendkívül alacsony, azon gázok, amelyek a környezeti hőmérsékleten és nyomáson a levegővel érintkezve gyúlékonyak.
 - ad.) tűzveszélyes anyagok és készítmények: azok az anyagok és készítmények, amelyek a levegőn, normális hőmérsékleten öngyulladásra képesek, szilárd halmazállapotban valamely gyújtóforrás rövid ideig tartó behatására könnyen meggyulladnak, majd a gyújtóforrás eltávolítása után tovább égnek vagy bomlanak, olyan folyékony anyagok és készítmények, amelyek nagyon alacsony lobbanásponttal rendelkeznek, vízzel vagy nedvességgel érintkezve könnyen gyulladó gázt fejlesztenek, veszélyes mennyiségben.
 - ae.) kismértékben tűzveszélyes anyagok és készítmények: olyan folyékony anyagok és készítmények, amelyek alacsony lobbanásponttal rendelkeznek;
- b.) Az anyagok és készítmények mérgező (toxikológiai) tulajdonságai alapján, toxikológiai sajátosságok szerinti osztályozása:
- ba.) nagyon mérgezőek: azok az anyagok és készítmények, amelyek belégzésük, lenyelésük vagy a bőrön át történő felszívódásuk esetén igen kis mennyiségben halált vagy heveny, illetve idült egészségkárosodást okoznak.
 - bb.) mérgezőek: azok az anyagok és készítmények, amelyek belégzésük, lenyelésük vagy a bőrön át történő felszívódásuk esetén kis mennyiségben halált vagy heveny, illetve idült egészségkárosodást okoznak.
 - bc.) ártalmatlanok: azok az anyagok és készítmények, amelyek a belégzésük, lenyelésük vagy a bőrön át történő felszívódásuk esetén halált vagy heveny, illetve idült egészségkárosodást okozhatnak.
 - bd.) maró (korrozív) anyagok és készítmények: amelyek élő szövetekkel érintkezve azok elhalását okozzák, irritáló vagy izgató anyagok és készítmények, olyan nem maró anyagok és készítmények, amelyek a bőrrel, szemmel vagy a nyálkahártyával való pillanatszerű, hosszan tartó vagy ismételt érintkezésük esetén gyulladást okoznak.
 - be.) túlérzékenységet okozó (allergizáló, szenzibilizáló) anyagok és készítmények: amelyek ismételt belégzésüket, illetőleg a bőrön vagy a nyálkahártyán történő ismételt felszívódásukat követően túlérzékenységet okoznak. A túlérzékenység gyulladáshoz (bőr, nyálkahártya, kötőhártya), fulladáshoz (tüdő) vagy a keringés összeomlásának formájában jelenhet meg.
 - bf.) karcinogén anyagok és készítmények: olyan anyagok és készítmények, amelyek belégzéssel, szájon át, a bőrön, a nyálkahártyán keresztül vagy egyéb úton a szervezetbe jutva daganatot okoznak, vagy előfordulásának gyakoriságát megnövelik.
 - bg.) mutagén anyagok és készítmények: amelyek belégzéssel, szájon át, a bőrön, a nyálkahártyán keresztül vagy egyéb úton a szervezetbe jutva genetikai károsodást okoznak vagy megnövelik a genetikai károsodások gyakoriságát.
 - bh.) reprodukciót és az utódok fejlődését károsító anyagok és készítmények: amelyek belégzéssel, szájon át, a bőrön, a nyálkahártyán keresztül vagy egyéb úton a

- szervezetbe jutva megzavarják, általában gátolják a reprodukciót, illetve az utódokban morfológiai, illetőleg funkciós károsodást okoznak;
- c.) Az anyagok és készítmények környezetkárosító (ökotoxikológiai) tulajdonságai alapján, ökotoxikológiai sajátosságok szerint lehetnek:
- ca.) környezetre veszélyes anyagok és készítmények: amelyek a környezetbe jutva a környezet egy vagy több elemét azonnal vagy meghatározott idő elteltével károsítják, illetve a környezet állapotát, természetes ökológiai egyensúlyát, biodiverzitását megváltoztatják.

A veszélyes anyagok és veszélyes készítmények veszélyesség szerinti osztályozásának szempontjait, a veszélyszimbólumokat és jeleket, a veszélyes anyagok kockázataira utaló „R” és az óvintézkedésekre utaló „S” mondatok, továbbá a rendelkezésre álló adatok alapján a veszélyesség fizikai, fizikai-kémiai és kémiai, mérgező (toxikológiai) és környezetkárosító tulajdonságai megítélésének rendjét „A veszélyes anyagokkal és a veszélyes készítményekkel kapcsolatos egyes eljárások, illetve tevékenységek részletes szabályairól” szóló 44/2000. (XII. 27.) EÜM rendelet 1. és 2. számú mellékletei tartalmazzák.

A veszélyes osztályozására, csomagolására és címkézésre vonatkozó 67/548/EGK Irányelv (Dangerous Substances Direktíva), és az 1999/45/EK Irányelv (Dangerous Preparations Direktíva) előírásait a magyar jognak is tartalmaznia kell. Ennek érdekében került megalkotásra „Az Európai Unióban osztályozott veszélyes anyagok jegyzékéről” szóló 3/2006. (I. 26.) EÜM rendelet.

A VEGYI ANYAGOK NEMZETKÖZI JOGSZABÁLY-RENDSZERÉNEK ÁTALAKULÁSA [1,3,4]

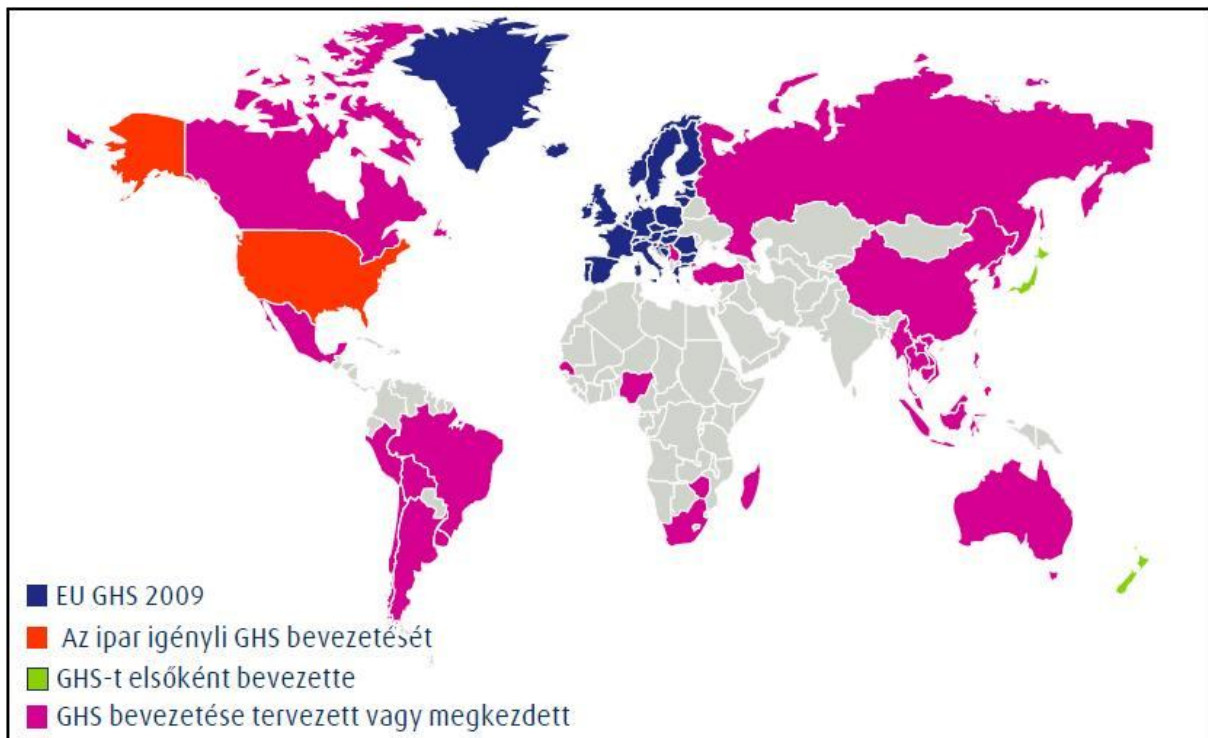
A közösségi vegyi anyag szabályozás az évtized második felében igen jelentősen átalakult. A jogalkotó munka az EU vegyi politikájáról szóló Fehér Könyv 2001. februári kiadásával indult. Az Európai Bizottság 2003. október 29-én hozta nyilvánosságra a vegyi anyagok regisztrálását, értékelését, engedélyezését és korlátozását szabályozó, betűszóval REACH-nek nevezett rendlettervezetét, amelyet – hosszas egyeztetést követően – az Európai Parlament és az Európai Tanács 1907/2006/EK rendelettel fogadott el 2006. december 18-án.

A REACH rendelet minden olyan, az Európai Unióban megtelepedett cégre vonatkozik, amely évi egy tonnánál nagyobb mennyiségben gyárt vagy importál (az Unió területére) a rendelet hatálya alá tartozó anyagot.

A REACH előnyei hosszabb távon az egészségügy területén jelentkeznek majd, a vegyi anyagok hatására kialakuló betegségek és balesetek számának várható csökkenése eredményeként. Legalább ilyen fontos a várható környezeti haszon is, többek közt a vizek, a talaj és a levegő vegyi szennyezettségének és a veszélyes vegyi hulladékok mennyiségének csökkenése, illetve a balesetektől eredő környezeti kockázatok biztonságosabb kezelhetősége.

A másik jogalkotási terület az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) a vegyi anyagok osztályozásának és címkézésének globálisan harmonizált rendszerének (Globally Harmonised System of Classification and Labelling of Chemicals, betűszóval GHS) kidolgozását végző szakértői bizottság által elért eredmények közösségi végrehajtására irányult. Az ENSZ CETDG/GHS bizottság 2002. decemberében állította össze a szabályozást, amit az ENSZ

Gazdasági és Szociális Bizottsága (UN ECOSOC) 2003. júliusában fogadott el hivatalosan. A GHS bevezetésének, illetve alkalmazásának jelenlegi helyzetét az 1. ábra mutatja be.

1. ábra. A GHS bevezetésének jelenlegi helyzete [6]

Az Európai Bizottság is részt vett a GHS kidolgozásában, továbbá előirányozta, hogy 2008. végéig közösségi jogszabállyal végrehajtsa. Az egyeztetéseket követően az Európai Parlament és az Európai Tanács 2008. december 16-án elfogadta az 1272/2008/EK rendeletet. A rendeletet a tárgyat képező osztályozás, címkézés és csomagolás angol szavait (classification, labelling and packaging) alapul véve a CLP betűszóval jelölik.

A CLP rendelet 2009. január 20-án lépett hatályba. Annak érdekében, hogy az ipari üzemek és a felhasználók részére elegendő idő álljon rendelkezésre az új rendszer átvételére és alkalmazására, a régi szabályrendszer egy átmeneti időszakban még alkalmazható lesz. 2010. december 01-től kell a CLP követelményeknek megfelelően osztályozni, jelölni és csomagolni az anyagokat. A korábban forgalomba került anyagok esetében a régi rendszer még két évig, tehát 2012. december 01-ig használható. A következő határidő a keverékekre vonatkozik: 2015. június 01., illetve 2017. június 01. az előírt dátum, amíg az új követelményeknek meg kell felelniük.

GHS/CLP SZERINTI OSZTÁLYOZÁS [1]

Az EU a CLP szabályozásba azokat a veszélyességi osztályokat vette át az ENSZ GHS rendszerből, amelyek szorosan illeszkednek a régi rendszer – 67/548/EGK Irányelv (DSD) – veszélyességi kategóriáihoz. A veszélyességi osztályokat további veszélyességi kategóriákra osztották, vagy olyan megkülönböztetések történtek, amelyek egy bizonyos speciális veszély különböző változatait veszik számításba.

A CLP szerinti osztályozás teljes alkalmazási területe összevethető a régi rendszerrel. A veszélyességi osztályok száma növekedett, különösen a fizikai veszélyek esetében (5-ről 16-ra), ami a fizikai tulajdonságok határozottabb megkülönböztetéséhez vezet, ugyanakkor az anyagok osztályozásának kritériumai, a régi rendszer kritériumaihoz képest néhol megváltoztak, például a robbanóképesség és az akut toxicitás esetében.

A CLP veszélyességi osztályok egy vagy több veszélyességi kategóriát foglalnak magukba. A CLP szerinti veszélyességi osztályok az alábbiak:

1. Fizikai veszélyek:

- Robbanóanyagok (Instabil robbanóanyagok, 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.5., és 1.6. alosztály)
- Tűzveszélyes gázok (1. és 2. kategória)
- Tűzveszélyes aeroszolok (1. és 2. kategória)
- Oxidáló gázok (1. kategória)
- Nyomás alatt lévő gázok (sűrített gáz, cseppfolyósított gáz, mélyhűtött cseppfolyósított gáz, oldott gáz)
- Tűzveszélyes folyadékok (1., 2. és 3. kategória)
- Tűzveszélyes szilárd anyagok (1. és 2. kategória)
- Önreaktív anyagok és keverékek (A., B., C., D., E., F. és G. típusú) (A. és B. típusú)
- Piroforos folyadékok (1. kategória)
- Piroforos szilárd anyagok (1. kategória)
- Önmelegedő anyagok és keverékek (1. és 2. kategória)
- Vízrel érintkezve tűzveszélyes gázokat kibocsátó anyagok és keverékek (1., 2. és 3. kategória)
- Oxidáló folyadékok (1., 2. és 3. kategória) (1. és 2. kat.)
- Oxidáló szilárd anyagok (1., 2. és 3. kategória) (1. és 2. kat.)
- Szerves peroxidok (A., B., C., D., E., F. és G. típus) (A–F. típus)
- Fémekre korrozív hatású (1. kategória)

2. Egészségi veszélyek

- Akut toxicitás (1., 2., 3. és 4. kategória)
- Bőrmarás / -irritáció (1A., 1B., 1C. és 2. kategória)
- Súlyos szemkárosodás / szemirritáció (1. és 2. kategória)
- Légzőszervi és bőrszenzibilizáció (1. kategória)
- Csírasejt-mutagenitás (1A., 1B. és 2. kategória)
- Rákkeltő hatás (1A., 1B. és 2. kategória)
- Reprodukciós toxicitás (1A., 1B. és 2. kategória) D és külön kategória a szoptatásra gyakorolt és a szoptatás útján fellépő hatások számára
- Célszervi toxicitás (STOT) – egyszeri expozíció (1. és 2. kategória) és (3. kategória kizárólag narkotikus hatások és légúti irritáció)
- Célszervi toxicitás (STOT) – ismétlődő expozíció (1. és 2. kategória)
- Aspirációs veszély (1. kategória)

3. Környezeti veszélyek

- Veszélyes a vízi környezetre (1. akut kategória, 1., 2., 3. és 4. krónikus kategória)
- Az ózonrétegre veszélyes

A VESZÉLYES IPARI ÜZEM AZONOSÍTÁSA A DSD RENDSZER SZERINT [5]

A 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet 1. melléklete a veszélyes anyagok körét két táblázatban határozza meg. Az 1. táblázat a leggyakrabban előforduló veszélyes anyagokat és a hozzájuk tartozó alsó és felső küszöbmennyiségeket, míg 2. táblázat a veszélyes anyagok

veszélyességi osztályait és a hozzájuk tartozó alsó és felső küszöbmennyiségeket tartalmazza. A jogszabály értelmében a veszélyes anyag az az anyag, amely az 1. táblázatban szerepel, vagy a 2. táblázat valamely veszélyességi osztályába tartozik, és a veszélyes ipari üzemben, mint nyersanyag, termék, félkész termék, melléktermék vagy hulladék van jelen. Ez azt jelenti, hogy a 18/2006. (I.26.) Kormányrendelet szerinti veszélyes anyag „A kémiai biztonságról” szóló 2000. évi XXV. törvényben meghatározottak szerinti veszélyes anyag részhalmazának tekinthető.

A gyakorlatban annak eldöntése, hogy egy üzemben jelenlévő veszélyes anyag a 18/2006. (I.17.) Kormányrendelet szerint veszélyes anyagnak minősül-e, azaz besorolható-e az 1. melléklet 1., illetve 2. táblázatba a veszélyes anyagok veszélyeire/kockázataira utaló „R mondatok” alapján történik.

Egy veszélyes anyag „R mondatai” „Az Európai Unióban osztályozott veszélyes anyagok jegyzékéről” szóló 3/2006. (I. 26.) EüM rendeletben található meg. Amennyiben a veszélyes anyag, illetve készítmény nem szerepel 3/2006. (I. 26.) EüM rendeletben a veszélyeire/kockázataira utaló „R mondatok” legegyszerűbb forrása a biztonsági adatlapok.

A biztonsági adatlap alapján történő besorolásnál gyakorlati dilemmaként jelentkezett a bevezetőben már megfogalmazott probléma, miszerint több országban eltérően jelölik és osztályozzák a vegyi anyagokat. Így előfordulhatott, hogy a biztonsági adatlapokon egy adott veszélyes anyag a gyártási helytől függően más-más veszélyekre/kockázatokra utaló „R mondatokat” tartalmazott.

A veszélyes ipari üzem azonosítása, azaz annak eldöntése, hogy egy vállalat a jogszabály hatálya alá tartozik-e vagy sem, nemcsak a veszélyes anyagoktól, hanem azok mennyiségétől is függ. Amennyiben egy vállalat területén egy időben jelenlévő veszélyes anyagok mennyisége:

- a) kevesebb, mint az alsó küszöbérték, akkor nem tartozik jogszabály hatálya alá;
- b) meghaladja az alsó küszöbértéket, de nem éri a felső küszöbértéket, akkor alsó küszöbértékű veszélyes ipari üzemnek;
- c) meghaladja a felső küszöbértéket, akkor felső küszöbértékű veszélyes ipari üzemnek minősül.

CLP ÉS A SEVESO KAPCSOLATA [7]

A GHS és a SEVESO II. Irányelv kapcsolatának felmérése céljából 2007. októberben az EU Illetékes Hatóságok 18. Bizottsági Ülésén döntés született egy műszaki munkacsoport megalakításáról, melynek feladatai az alábbiak:

- Azonosítani a GHS kategóriákat a SEVESO II. Irányelv 1. számú melléklete 2. rész 10, meglévő kategóriájának megfelelően;
- Amennyiben szükséges, további szakértői csoportok létrehozását kezdeményezni a speciális GHS kategóriák elemzéséhez, mint például fizikai veszélyek és egészségi veszélyek értelmezése;
- Adaptálási módszer kifejlesztése azokra a GHS kategóriákra, amelyek nem teljesen egyeznek meg a SEVESO-ban szereplő kategóriákkal figyelembe véve az adott anyag veszélyességi jellemzőit;
- Elemezni a veszélyes iparra gyakorolt hatásokat (érintett üzemek száma, típusa).

A GHS és a SEVESO II. Irányelv harmonizálásának legfontosabb alapelve, hogy kerülni kell az irányelv hatályának szükségtelen és jelentős kibővítését annak érdekében, hogy a veszélyes iparra nézve a terhek ne növekedjenek.

A munkacsoport eddigi működése eredményeként a tapasztalatait egy hatástanulmányban foglalta össze. A vizsgálatok, elemzések legfontosabb eredményei a következők:

- 1 A CLP szerinti „fizikai veszélyeket” okozó veszélyes anyagok vonatkozásában megállapított eredményeket az alábbi, 1. táblázat foglalja össze.

Kategória	SEVESO II. hatályára gyakorolt hatás
Robbanóanyagok	Az adaptálás nem jelent változást
Tűzveszélyes gázok	Az adaptálás nem jelent változást
Tűzveszélyes aeroszolok	Új kategória
Oxidáló gázok	Az adaptálás nem jelent változást
Tűzveszélyes folyadékok	Az adaptálás nem jelent változást
Önreaktív anyagok, stb.	Az adaptálás során minimális változással kell számolni
Piroforos folyadékok	Az adaptálás nem jelent változást
Piroforos szilárd anyagok	Új kategória
Oxidáló folyadékok	Az adaptálás nem jelent változást
Oxidáló szilárd anyagok	Az adaptálás nem jelent változást

1. táblázat. CLP és SEVESO II. kapcsolata a fizikai veszélyeket okozó veszélyes anyagok vonatkozásában

A CLP szabályozásban új kategóriaként jelent meg a „piroforos szilárd anyagok” kategória, amelyek a korábbi szabályozásban R17 mondattal voltak jellemezve, és a „fokozottan tűzveszélyes” anyagok közé tartoztak. A vizsgálatok alapján összesen 13 ilyen anyagot találtak, amelyek közül 10 anyag más SEVESO osztályba is besorolt. A piroforos szilárd anyagok kategóriára vonatkozó SEVESO küszöbérték még megállapítás alatt van, a tervezett 50 – 200 tonna (alsó – felső küszöbérték) értékekkel a SEVESO hatálya valamelyest megnőne, de tekintettel az érintett veszélyes anyagok számára, a változásnak jelentős gazdasági hatása nem várható.

Szintén új kategóriaként jelenik meg a „tűzveszélyes aeroszolok” kategória. A szakértők véleménye az aeroszol tárolásból eredő veszélyek megítéléséről különböző, egyesek szerint az aeroszolok tárolásából származó súlyos ipari balesetek bekövetkezési valószínűsége nagyon csekély, mások szerint a nagy raktárak súlyos baleseti veszélyforrást jelenthetnek. A kategória vonatkozásában tervezett SEVESO küszöbérték 150 – 500 tonna (alsó – felső küszöbérték). Tekintettel arra, hogy az aeroszolok korábban is be voltak sorolva a 50 – 200 tonna küszöbértékkel „a fokozottan tűzveszélyes cseppfolyósított gázok (beleértve a cseppfolyósított szénhidrogén gázokat) és a földgáz” SEVESO osztályba, a gazdasági hatás egyelőre nem becsülhető meg.

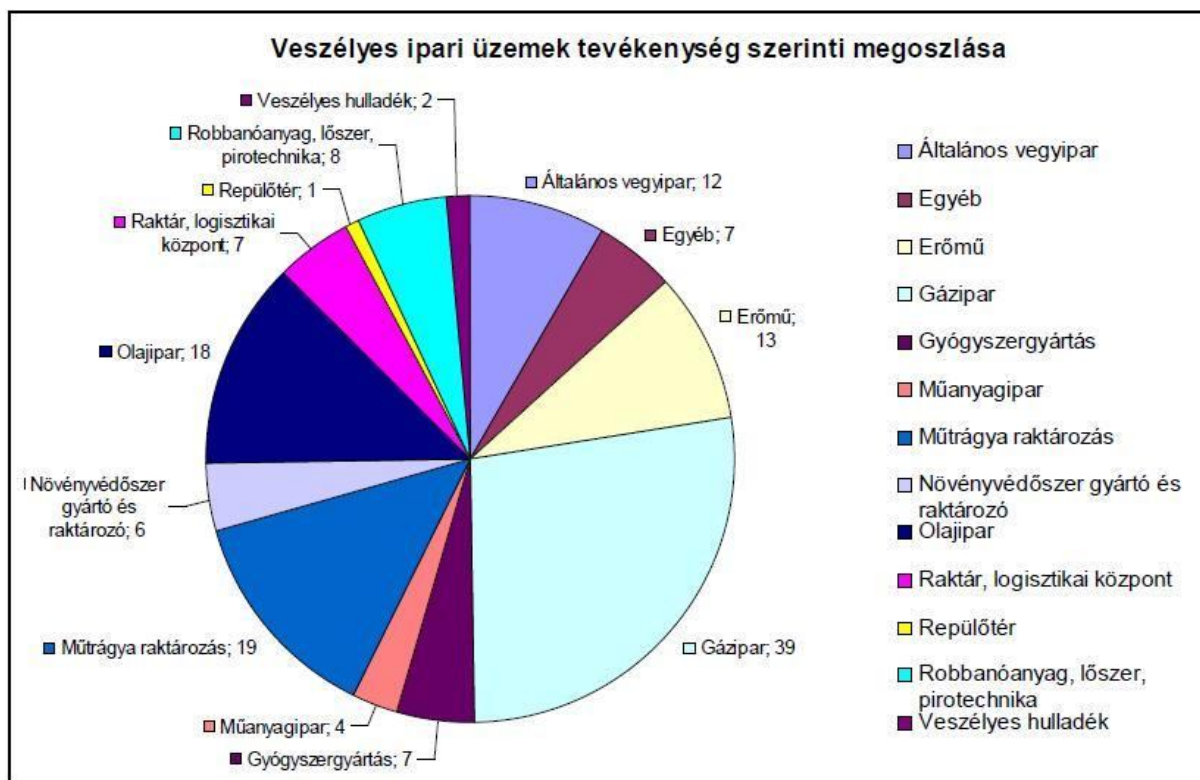
- 2 A „környezeti veszélyek” kategória CLP-ből történő szószerinti adaptálás nem eredményez jelentős változást a SEVESO II. Irányelvben, csupán néhány anyag esetében változhat a besorolás: egyes anyagok kikerülhetnek a kategóriából, míg mások esetében a kategóriába való bekerülés várható.
- 3 Az egészségi veszélyek esetében várható a legnagyobb változás, ugyanis a legtöbb esetben nem lehetséges az egy az egyben történő átvétel. A probléma oka, hogy a korábbi DSD rendszerben az osztályba sorolás a különböző expozíciós utak – dermális, orális, inhalációs – vonatkozásában megadott határértékekkel egyértelműen definiált volt, addig a CLP rendszerben az osztályba sorolás az expozíciós utakat figyelmen kívül hagyja. A munkacsoport ezért az „egészségi veszélyek” kategória adaptálására 4 módszert – Jelenlegi hatály „screening tool” alkalmazásával; Döntési fa megközelítés; Központi opció; Konzervatív megközelítés – dolgozott ki, amelyek gyakorlatban történő alkalmazásának lehetősége jelenleg is vizsgálat alatt van.
- 4 A keverékek vonatkozásában további, részletes vizsgálatok szükségesek.

A munkacsoport által készített hatástanulmány összegzéseként elmondható, hogy a CLP adaptálásával várhatóan a SEVESO II. Irányelv hatálya alá tartozó veszélyes ipari üzemek száma kismértékben növekedni fog, de annak pontos nagysága és gazdasági hatása a jelenlegi bevezetési fázisban egyelőre nem megbecsülhető.

MAGYARORSZÁGI VESZÉLYES IPARI ÜZEMEK JELENLEGI HELYZETE [8]

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságon a veszélyes ipari üzemek azonosításának vonatkozásában 2006-ban készült részletes elemző hatástanulmány a SEVESO II. Irányelv utolsó módosítását megelőzően. A hatástanulmány célja a 2006-os változások magyarországi várható hatásainak elemzése volt. A hatástanulmányban szereplő adatok azonban a jelenlegi állapothoz képest elavultak, így azokból a CLP adaptálásának várható következményeire nem vonhatóak le megállapítások.

A veszélyes ipari üzemek tevékenységi köréből azonban többé-kevésbé következtetni lehet az egyes ágazatokra jellemző veszélyes anyag osztályokra. Az Irányelv hatálya alá hazánkban jelenleg 80 alsó küszöbértékű és 63 felső küszöbértékű veszélyes ipari üzem tartozik, mely üzemek tevékenység szerinti megoszlását az alábbi ábra mutatja be:

2. ábra. Veszélyes ipari üzemek megoszlása [8]

A 2. ábra alapján megállapítható, hogy a veszélyes ipari üzemek kimagasló arányának tevékenysége a gáziparhoz köthető. Ezekben a veszélyes ipari üzemekben elsősorban nagymennyiségben „fokozottan tűzveszélyes cseppfolyósított gázok (beleértve a cseppfolyósított szénhidrogén gázokat) és a földgáz” nevesített osztályba sorolandó veszélyes anyagok találhatóak, amelyek kategóriája a CLP adaptálás során nem változik. Jelentős számú veszélyes ipari üzem tevékenysége köthető a műtrágya raktározáshoz, az olajiparhoz és a villamos energia és hő termeléshez. A műtrágya raktározással foglalkozó veszélyes ipari üzemekben elsősorban az ammónium-nitrát, míg az olajiparban tevékenykedő veszélyes ipari üzemekben és az erőművekben a „kőolaj termékek” nevesített osztályba sorolt veszélyes anyagok vannak jelen jelentős mennyiségben. A két kategória besorolása a CLP adaptálását követően feltételezhetően nem változik.

Az EU Illetékes Hatóságok által felállított műszaki munkacsoport elemzése szerint a legnagyobb változás a toxikus veszélyes anyagok esetében várható. Megítélésünk szerint Magyarországon ez a változás a jelenleg hatály alá tartozó veszélyes ipari üzemek elenyésző részét fogja érinteni, mivel egyrészt ezekben a veszélyes ipari üzemekben a toxikus anyagok mennyisége jelenleg is jelentősen meghaladja a felső küszöbértéket, másrészt ezekben a veszélyes ipari üzemekben jelenlévő toxikus anyagok többnyire környezetre veszélyes tulajdonsággal is rendelkeznek, mely kategória jelentős változása a CLP bevezetésével nem várható.

Véleményünk szerint, a GHS szabályozásnak a SEVESO II. Irányelvbe történő adaptálása következtében Magyarországon a „tűzveszélyes aeroszolok” kategória megjelenése eredményezhet viszonylag jelentősebb változást. Ugyanis a tervezett 150 tonna alsó küszöbértéket – kb. 150 raklapnyi anyagmennyiséget – a nagyobb logisztikai központok könnyen átléphetik, így a SEVESO II. Irányelv hatálya alá kerülnek.

ÖSSZEGZÉS, KONKLÚZIÓ

Az ENSZ illetékes bizottsága kidolgozta a Globally Harmonized System of Classification and Labelling of Chemicals (Vegyí Anyagok Osztályozásának és Címkezésének Globálisan Harmonizált Rendszere) szabályozást, amelyet hosszas egyeztetéseket követően az Európai Parlament és az Európai Tanács 2008. december 16-án elfogadott 1272/2008/EK rendelettel (Classification, Labelling and Packaging) a tagállamok számára is kötelező érvényűvé tett.

A veszélyes anyagok osztályozási rendszerének megváltozása maga után vonja azoknak a jogszabályoknak a felülvizsgálatát is, amelyek valamilyen kapcsolatban álltak a jelenleg még érvényes szabályozási rendszerrel. Így „A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről” szóló 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet is felülvizsgálatra szorul, amelyben a veszélyes ipari üzemek azonosítása, azaz a jogszabály hatálya alá tartozás kapcsolódik a veszélyes anyagok jelenleg még érvényes szabályozási rendszeréhez.

Az EU Illetékes Hatósága 2007. októberben egy műszaki munkacsoport megalakításáról döntött, melynek feladata a CLP SEVESO II. Irányelvbe történő adaptálási lehetőségeinek elemzése, illetve a várható – elsősorban gazdasági – hatások feltárása. A munkacsoport eddigi tevékenysége összegzéseként megállapítható, hogy a CLP adaptálásával várhatóan a SEVESO II. Irányelv hatálya alá tartozó veszélyes ipari üzemek száma kismértékben növekedni fog, de annak pontos nagysága és gazdasági hatása a jelenlegi bevezetési fázisban még nem megbecsülhető. A végeredménynek összhangban kell lennie az EU Illetékes Hatóságának alapelveivel, miszerint a GHS adaptálásával kerülni kell az irányelv hatályának szükségtelen és jelentős kibővítését.

Hazai viszonylatban megítélésünk szerint jelentős számú státusz átsorolásra (alsó küszöbértékűből felső küszöbértékűbe) nem kell számítani. Ennek oka, hogy a veszélyes ipari üzemek túlnyomó többségében olyan veszélyes anyagok vannak jelen, amelyek besorolása a CLP adaptálásával nem változik. Ugyanakkor a CLP-ben megjelenő „tűzveszélyes aeroszolok” kategória eredményezheti a veszélyes ipari üzemek számának minimális növekedését, ugyanis a tervezett 150 tonna alsó küszöbértéket – kb. 150 raklapnyi anyagmennyiséget – a jelenlegi a szabályozás hatálya nem tartozó, nagyobb logisztikai központok könnyen átléphetik.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] A CLP-rendelet bevezető útmutatója, Európai Vegyianyag-ügynökség, 2009. (letöltés: 2010.január 21.)
http://guidance.echa.europa.eu/docs/guidance_document/clp_introductory_hu.pdf
- [2] A kémiai biztonságról szóló 2000. évi XXV. törvény
- [3] Vegyi szabályozás a környezet védelméért, EU jogszabályok (letöltés: 2010.január 22.)
<http://web.kvvm.hu/vegyl/index.php?id=4>
- [4] A GHS/CLP rendszer (letöltés: 2010.január 22.)
http://www.fhsebt.com/GHS_CLP.pdf
- [5] A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló 18/2006. (I. 26.) Kormányrendelet

- [6] EU-GHS végrehajtása a Linde Csoportnál (letöltés: 2010.január 22.)
[http://reach.linde.com/International/Web/Linde/like35reachlinde.nsf/repositorybyalias/GHS_TLG_alapismeretek_hu/\\$file/GHS_TLG_alapismeretek_hu.pdf](http://reach.linde.com/International/Web/Linde/like35reachlinde.nsf/repositorybyalias/GHS_TLG_alapismeretek_hu/$file/GHS_TLG_alapismeretek_hu.pdf)
- [7] Szilágyi Eszter: GHS és a SEVESO II. Irányelv I. sz. melléklete- EU Hatástanulmány előzetes eredményeinek ismertetése, SEVESO Szakértői Csoport 2009. II. félévi Értekezlete Göd, 2009. november 20.; (letöltés: 2010.január 21.)
<http://iparibalesetek.katasztrofavedelem.hu/index.php?pageid=51>
- [8] Tájékoztató a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos ipari balesetek elleni védekezéssel kapcsolatos előírások (SEVESO Irányelv) végrehajtásáról – 2009. (letöltés: 2010.január 22.)
http://iparibalesetek.katasztrofavedelem.hu/doktar/doktar_97.pdf